

ज्योतिष (ज्यो + ऋ) m. eine eigenthümliche Art von Bogen: ज्यो-
ज्यो ऽयोग्यं धनुस्तदाख्यम् KĀTJ. ÇR. 22, 4, 11. धनुष्केषामिषुणा त्रा-
त्याः प्रसेधमाना यति स ज्योतिषः LĪTJ. 8, 6, 8. Ind. St. 1, 33, 23. ज्योति-
षौ du. Bez. eines SĀman ebend. 3, 273, 6, 32.

ज्यु, ज्युवते gehen DhĀTUP. 22, 60, v. 1.

ज्युत् (aus ज्युत्), ज्युतते leuchten Naigh. 1, 16. DhĀTUP. 2, 31, v. 1. न तत्र
सूर्यः सोमो वा ज्युतते (v. 1. ज्युतते) न च पावकः INDR. 1, 32. स्वयैव प्रभया
तत्र ज्युतते (v. 1. ज्यु) 33. ज्युतति DhĀTUP. 3, 4, v. 1. — caus. beleuchten,
erleuchten: ज्युतयैने महुते सोमभागाय AV. 7, 16, 1 (anders VS. 27, 8). सारु-
रोक् रथं दिव्यं ज्युतयन्निव (v. 1. ज्यु) भास्करः INDR. 1, 30.

— श्रव caus. beleuchten (mittelst eines Lichtes, einer Fackel u. s. w.)
ÇAT. BR. 2, 3, 4, 16. श्रवज्योत्य रात्रावभ्रीयात् bei Licht 14, 1, 4, 33. 12, 4,
2, 8. तृणो 14, 6, 4, 10. KĀTJ. ÇR. 4, 14, 5. ÇĀNEH. ÇR. 2, 8, 9, 11.

ज्युति (Nebenform von ज्युति) f. Licht; davon adj. ज्युतिमत् leuchtend
INDR. 1, 33 (v. 1. ज्युतिमत्).

ज्यैय (von 1. ज्यो) adj. 1) der bedrückt, ausgebeutet werden kann:
यथाकामज्येयः (विषयः) AIT. BR. 7, 29. ÇAT. BR. 13, 4, 2, 17. श्रज्यैयता 14, 5, 2, 1.
— 2) = ज्येष्ठ der vorzüglichste, oberste, beste: यो वा एतामेवं वेदाप्रकृत्य
पाप्मानमत्ते स्वर्गे लोके ज्येये प्रतिष्ठति KENOP. 34. — Vgl. ब्रह्मज्येय.

ज्येष्ठ (von 1. ज्यो mit dem suff. des superl.; vgl. ज्ययिस्) gewöhnl. pa-
rox., so im RV. und ÇAT. BR.; oxyt. meistens im AV. und in der TS.,
vereinzelt auch im RV., z. B. 4, 33, 5. 10, 11, 2. Nach ÇĀNT. 1, 23 oxyt. in
der Bed. der älteste. 1) adj. a) der vorzüglichste, vornehmste, praecipuus;
obenan stehend; der oberste, erste; der beste, grösste u. s. w.; subst. princeps,
primores; Gegens. कनिष्ठ. P. 5, 3, 61. VOP. 7, 58. AK. 3, 4, 10, 44. H. an.
2, 106. MED. Th. 5. ज्येष्ठमर्त्यं मर्दम् RV. 1, 84, 4. भाग 2, 38, 5. रत्न 5, 49, 2.
रपि 8, 46, 19. श्रवस् 6, 46, 5. मर्कमन् 2, 35, 9. इन्द्रिय 10, 124, 8. मतयः 8,
23, 23. पर्वतासः 5, 87, 9. भानवः 10, 3, 5. 6, 1. किमार्गं श्रास वरुणं ज्येष्ठम्
welches war meine vornehmste Sünde? 7, 86, 4. ज्येष्ठो प्रकृषाम् TS. 3,
5, 5, 1. ऋच् grösste RV. PRĪT. 17, 28. ब्रह्म AV. 10, 7, 24. 32. fgg. 8, 1. 11,
5, 5, 23. ब्रह्मये ज्येष्ठं दिवमा ततान् TBa. 2, 4, 2, 10. ब्राह्मण AV. 10, 7, 17;
vgl. 8, 20. ÇAT. BR. 10, 3, 5, 10. 14, 9, 2, 1. 2, 4. (आत्मा) श्रद्धानां ज्येष्ठम् oben-
an stehend 8, 1, 4, 4. शार्दूलज्येष्ठः श्यापदाः 5, 3, 4, 10. ज्येष्ठो यो वृत्रं
गृणे RV. 8, 59, 1. von Indra TS. 1, 8, 10, 1. ÇAT. BR. 5, 3, 2, 6. विष्यति
TS. 2, 3, 4, 3. मरुतां श्रिसि सोमं ज्येष्ठं उग्राणामिन्द्र श्रोत्रिष्ठः RV. 9, 66, 16.
ज्येष्ठो वृषभाणाम् VALAKH. 3, 1. श्रिङ्गिरसाम् RV. 1, 127, 2. इन्द्रो ज्येष्ठानाम-
धिपतिः PĀR. GRHJ. 1, 5. TS. 1, 8, 10, 2. 3, 4, 5, 1. कौ ते ज्येष्ठमुपासत wem
gehorchten sie als ihrem Haupt? AV. 11, 8, 5. — ऽवृष M. 9, 123. ज्येष्ठो
हि राजानः R. 2, 58, 17. वर्णा MBh. 13, 6571. (द्विजान्) लोकज्येष्ठान्कुलज्ये-
ष्ठान् 2032. Mit einem nom. act. componirt, welches den Ton auf
die erste Silbe erhält, P. 6, 2, 25. वैचनं in der Rede obenan stehend
Sch. In der Bed. des compar. mit einem abl.: तस्माज्ज्येष्ठो द्विजार्कम्
MBh. 13, 7205. पद् oder मूल greatest root, the square-root which is ex-
tracted from the quantity so operated upon COLEBR. Alg. 363. — b) der
älteste; subst. m. der älteste Bruder P. 5, 3, 62. VOP. 7, 58. TRIK. 3, 3, 107.
H. 551. H. an. MED. RV. 4, 33, 5. 10, 11, 2. पुत्र AV. 12, 2, 35. ज्येष्ठो मे वं
पुत्राणां स्याः AIT. BR. 7, 17. ÇAT. BR. 11, 5, 2, 8. KĀTJ. ÇR. 22, 1, 10. कनि-
ष्ठप्रथमा ज्येष्ठजन्त्याः ĀCV. GRHJ. 4, 4, 2. यथाज्येष्ठम् LĪTJ. 4, 3, 19. 2, 11, 3.

— M. 4, 184. 9, 57 u. s. w. Hip. 1, 26. 2, 32. R. 1, 1, 20. 71, 13. RAGH. 12.
19. 35. AK. 1, 1, 2, 15. 2, 7, 55. H. 326. जन्म° M. 9, 126. भार्या 122. R. 1, 39,
3. °रुद्र RĪĀA-TAR. 1, 124. — 2) m. a) ungenaue Form für ज्येष्ठ TRIK.
H. 154. H. an. MED. VARĀH. BRH. S. 5, 75. 22, 1. RĪĀA-TAR. 1, 220. °मास
H. ç. 22. — b) N. pr. eines Mannes MBh. 12, 13593. — 3) f. श्रा गाणा
श्रजादि zu P. 4, 1, 4. a) oxyt. ÇĀNT. 1, 20. N. des 16ten Mondhauses nach
der älteren, des 18ten nach der späteren Ordnung, welches dem Indra
geweiht ist. H. 113. H. an. MED. Ind. St. 1, 99. COLEBR. Misc. Ess. II, 339.
AV. 19, 7, 3. TBa. 3, 1, 2, 2. PĀR. GRHJ. 2. 13. MBh. 5, 4844. 6, 83. 13, 3274.
4263. R. 6, 86, 43. BHĀG. P. 5, 23, 6. VARĀH. BRH. S. 4, 7. ज्येष्ठायं पञ्चमम्
9, 18, 22. 32. श्रिलिनि विशाखापादस्तथानुराधान्विता ज्येष्ठा ein Viertel von
Viçākhā, Anurādhā und Ġjeshṭhā fallen mit dem Sternbilde des
Krebses zusammen 102, 4. 105, 4. ज्येष्ठामु 10, 13. 11, 59. 101, 10. MĪR.
P. 33, 13. Vgl. ज्येष्ठश्री. — b) Bez. des 8ten Jahres im zwölfjährigen
Jupitercyclus VARĀH. BRH. S. 8, 10. — c) Mittelfinger H. 593. — d) eine
kleine Hauseidechse TRIK. 2, 5, 23. 3, 3, 107. H. an. MRD. — e) Bein der
Gaṅgā RĪĀN. im ÇKDR. — f) Bez. einer Art Heroine (परिणीतवे सति
भर्तुरधिकस्त्रेका) RASAM. im ÇKDR. — g) Elend, Unglück: लेभिा ऽनृतं
चौर्यमनार्यमर्कौ ज्येष्ठा च माया कलकश्च दम्भः BHĀG. P. 1, 17, 32. Personif.
eine ältere Schwester der Lakshmi, welche vor dieser bei der Quir-
lung des Oceans zum Vorschein kommt, PADMA-P. im ÇKDR. und VP.
78. — 4) f. ई eine kleine Hauseidechse TITSHĀDIT. im ÇKDR. — 5) u.
a) das Oberste, Erste, Haupt: तादिदास भुवनेषु ज्येष्ठं पतीं जज्ञ उग्रः RV.
10, 120, 1. यतः सूर्य उदेत्यस्तं पत्रं च गच्छति । तदेव मन्ये ऽहं ज्येष्ठम् AV.
10, 8, 16. 19. 29. 15, 1, 3. 19, 53, 8. — b) Zinn H. c. 160. — 6) ज्येष्ठम् adv.
am meisten, sehr: स हि ज्येष्ठं वर्धते ÇAT. BR. 4, 8, 1, 4.

ज्येष्ठश्री (ज्येष्ठ + श्री) f. = ज्येष्ठा das 16te Mondhaus: ज्येष्ठश्री ज्ञातः
AV. 6, 110, 2. ज्येष्ठमेषामधिष्मति तस्ज्येष्ठश्री TBa. 1, 5, 2, 8.

ज्येष्ठतम (superl. von ज्येष्ठ) adj. der allerbeste, allererste: सताम् Indra
RV. 2, 16, 1. Mitra - Varuṇa 6, 67, 1.

ज्येष्ठतर (compar. von ज्येष्ठ) adj. einer der älteren PAŪKĀT. 243, 18.

ज्येष्ठतस् (von ज्येष्ठ) adv. von oben herab, vom Ältesten an: ज्येष्ठ-
तस्तं प्रजा मरिष्यति AV. 11, 3, 32.

ज्येष्ठता (wie eben) f. Vorrang; Erstgeburtsrecht: तस्मादेष तह्म्रेष्ठः
सर्वेषां ज्येष्ठतां गतः HARIV. 7164. यमयोश्चैव गर्भेषु जन्मतो ज्येष्ठता स्मृता
M. 9, 126. ज्येष्ठता नास्ति हि स्त्रियाः 134. 11, 185. MBh. 3, 14461. ज्येष्ठत्व
n. dass. 1, 8372.

ज्येष्ठतात (ज्येष्ठ + तात) m. des Vaters älterer Bruder ÇABDAR. im ÇKDR.
ज्येष्ठताति (von ज्येष्ठ) P. 5, 4, 61. f. principatus: कृविष्मन्तं मा वर्धय
ज्येष्ठतातये AV. 6, 39, 1. concr. princeps RV. 5, 44, 1.

ज्येष्ठत्व s. u. ज्येष्ठता.

ज्येष्ठपाल (ज्येष्ठ + पाल) m. N. pr. eines Mannes RĪĀA-TAR. 8, 1449.
1653. 1673.

ज्येष्ठपुष्कर (ज्येष्ठ + पु) n. N. pr. eines berühmten Wallfahrtsortes
MBh. 3, 13415. 13, 6107. 6132. Vgl. पुष्करं ज्येष्ठम् R. 1, 62, 2.

ज्येष्ठबला (ज्येष्ठ + बला) f. N. einer Pflanze, eine Art Balā, = मरु-
बला, मरुदेवी RĪĀN. im ÇKDR.

ज्येष्ठराज (ज्येष्ठ + राज) m. Oberherr: ज्येष्ठराजं ब्रह्मणाम् (बृहस्पतिम्)